

Міністерство освіти і науки України
Національна академія наук України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут обдарованої дитини НАПН України
НЦ «Мала академія наук України»
Кафедра ЮНЕСКО з наукової освіти
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції
«ОБДАРОВАНІ ДІТИ – СКАРБ НАЦІЇ!»

23–29 жовтня 2024 року

в межах XVI Міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті»

Київ
2024

О-13 Обдаровані діти – скарб нації! : матеріали V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 23–29 жовтня 2024 року). – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. – 1604 с.

У збірник увійшли статті та тези учасників V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Обдаровані діти – скарб нації!», у яких розкрито актуальні наукові та практичні проблеми виявлення, діагностики, розвитку, підтримки та супроводу обдарованої особистості в освітньому середовищі та соціумі, практичний досвід роботи з обдарованими дітьми та молоддю.

Тематика публікацій:

- сучасні тенденції та філософсько-методологічні аспекти дослідження обдарованості;
- впровадження новітніх технологій в освіті обдарованих як один зі шляхів інтеграції України у світовий освітній простір;
- діагностика та моніторинг розвитку обдарованості дітей і молоді;
- педагогічні інновації в освіті та розвитку обдарованих учнів;
- соціально-психологічна підтримка обдарованої особистості в умовах воєнного стану.

Видання рекомендовано для науковців, керівників і представників освітніх закладів, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти, психологів, соціологів та інших фахівців.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

УДК 376-056.45

ЗМІСТ

Абрасьова Д. М., Петінова О. Б. Сучасні підходи до розуміння сутності обдарованості	16
Айтов С. Ш. Теоретичні підходи історичної антропології як сучасної філософії історії та розвиток обдарованості	21
Ангелова В. В., Ландик М. І. Інноваційний підхід до розвитку обдарованості: мистецтво застосування нейромереж у діяльності педагога-позашкільника	25
Аніщенко Н. В. Поліваріантне освітнє середовище як чинник розвитку обдарованості особистості.....	29
Аржанухіна С. В., Перцова О. В. Сучасні методи групової психологічної роботи з обдарованою молоддю	36
Артьомова Т. І. Нові можливості творчості та колізії прав власності в середовищі метавсесвіту.....	39
Артюх С. О., Виповська Л. О. Особливості психологічної допомоги обдарованим учням в умовах воєнного стану.....	45
Ахман В. О. Шляхи створення сприятливого психологічного клімату для обдарованих учнів у освітніх закладах під час воєнних дій.....	50
Ащеулова І. П. Розвиток творчих здібностей учнів у процесі створення навчальних проєктів із географії	52
Бабенко Л. Ю. Рекомендації щодо організації роботи з обдарованими дітьми та молоддю.....	56
Бабкова А. М., Міхно С. В. Застосування виставкової діяльності в просторах шкільного музею для самореалізації обдарованої дитини.....	60
Барабаш Л. М., Пономаренко Г. А. STEM-освіта як шлях до розвитку обдарованості здобувачів освіти в процесі інтеграції шкільних предметів.....	65
Басюк Н. А. Вплив освітнього середовища на розвиток емоційного інтелекту обдарованої студентської молоді	76
Баханська А. М. Роль виховних заходів щодо соціально-психологічної підтримки обдарованих учнів ліцею в умовах воєнного стану.....	82
Бевз-Басова С. В., Домащенко І. В. Педагогічні інновації в освіті обдарованих дітей	85
Безена І. М., Ващенко М. І. Педагогічний супровід самореалізації обдарованої дитини в освітньому процесі закладу освіти.....	94
Безклинська К. С. Інноваційні технології в освіті: використання навчальних чат-ботів для підтримки обдарованих учнів.....	99
Безкороваєва Н. В. Розвиток творчої особистості учня-інноватора, здатного до самореалізації в сучасному суспільстві, як показник професійної компетентності вчителя інформатики.....	104
Безрук К. О. Комунікативне лідерство як інструмент формування життєвої успішності в педагогічному супроводі самореалізації обдарованих учнів.....	114

Айтов Спартак Шалвович,
кандидат історичних наук
доцент кафедри філософії та українознавства
Українського державного
університету науки і технологій
м. Дніпро
aytovspartak@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ІСТОРИЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ ЯК СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ІСТОРІЇ ТА РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОСТІ

Дана стаття аналізує вплив теоретичних підходів історичної антропології як сучасної філософії історії на формування і розвиток обдарованості тих, хто навчається. Досліджено значення інтелектуальних надбань історичної антропології для утворення у обдарованих особистостей розуміння каузальності, сутності і перспектив вирішення складних проблем і для можливостей нестандартного вирішення творчих завдань.

Ключові слова: філософія історії, історична антропологія, обдарованість, особистість, теоретичний підхід, ментальність, освіта.

This article analyzes the influence of theoretical approaches of historical anthropology as a modern philosophy of history on the formation and development of the giftedness of those who study. The significance of the intellectual assets of historical anthropology for the formation of gifted individuals in understanding causality, the essence and perspectives of solving complex problems and for the possibility of non-standard solutions to creative tasks was investigated.

Key words: philosophy of history, historical anthropology, giftedness, personality, theoretical approach, mentality, education.

Обдарованість є комплексною властивістю індивідууму, втілення і реалізація якої залежить від низки біологічних і соціальних чинників буття людини. Розвиток цього феномену, відповідно до його складності, відбувається за багатьма напрямками, одним із яких виявляється залучення теоретичних підходів історичної антропології як сучасної філософії історії.

Дана дисципліна володіє значною сферою теоретичних підходів у дослідженні ментально-культурної площини минулого. Важливим елементом цього напрямку філософії виступає аналіз нового для філософсько-історичних пошуків проблемного поля, ментального-культурного горизонту минулого і його впливу на історичну динаміку. До цієї проблематики належать, зокрема: студії стереотипів та стилів мислення суспільств минулого як суттєвих компонентів каузальності їх динаміки, репрезентовані працями учасників «школи Анналів»; осмислення гендерної площини історії, яке відбулося у інтелектуальному просторі «історії жінок»; дослідження утворення суспільствами минулого, особливо Середньовічної Європи ментальних уявлень про час і простір та ін.

У досліджах останнього комплексу наукових питань досить актуальним і значущим є з'ясування проблеми бачення та імагінування західноєвропейськими суспільствами культур Східної Європи, особливо України [2, с.10 - 11].

Зазначені теоретичні підходи історично-антропологічних студій при їх застосуванні у викладанні соціально-гуманітарних наук впливають на розвиток у обдарованих учнів і студентів системного мислення, навичок аналізу і розуміння причинно-наслідкових зв'язків як у соціально-культурній реальності, так і у інших площинах буття.

Значущим елементом теоретичних підходів історичної антропології як сучасної філософії історії виступає широке та інтенсивне застосування нею міждисциплінарного діалогу з теоретичними підходами інших дисциплін.

Науково плідними і перспективними є взаємодії історично-антропологічних концепцій з теоретичними розвідками природничих наук (фізична географія, кліматологія, «антропогеографія»): соціальних наук (етнологія, соціологія, соціальна психологія); гуманітарних наук (психологія особистості, мистецтвознавство); історичних наук (теоретична історія, всесвітня історія, «глобальна історія»); наук про культуру (культурологія, філологія); філософських наук (філософія культури, соціальна філософія).

Застосування міждисциплінарного підходу, властивого історичній антропології, у розвитку обдарованості особистості сприяє формуванню у неї широкого інтелектуального, духовного і естетичного кругозору. Останній, у свою чергу, стимулює утворення творчих здібностей через інтеграцію у ментальність і світогляд індивідууму складної і різноманітної інформації про світ. Наявність у інтелекті і естетичній сфері особистості досвіду міждисциплінарного підходу і широких знань про світ впливає також на актуалізацію у феномені обдарованості начал інтуїції і креативності.

Сутнісною складовою реалізації теоретичних підходів історичної антропології є її «холістична», інтегруюча роль у розвитку сучасної соціогуманітаристики. За суттю концепції цієї науки, завдяки її когнітивним особливостям, виступають істотною інтелектуальною підвалиною розвитку соціогуманітарних студій у дослідницькому (ментально-культурний горизонт історичних процесів); методологічному (міждисциплінарність і аналіз каузальності, змісту та перспектив соціокультурної динаміки) та ціннісному (ідеал цінності людського існування та принцип рівноцінності культур різних часів) аспектах.

Засвоєння обдарованою особистістю «холістичного» характеру теоретичних підходів історичної антропології сприяє формуванню у її інтелекті цілісного, всеохоплюючого погляду на світ, утворенню здібності бачення проблеми, яка вирішуються, у цілому. Дана здібність є важливим елементом

творчого і продуктивного мислення, котре може бути спрямовано на реалізацію будь-яких завдань.

Важливою складовою системи теоретичних підходів історичної антропології як сучасної філософії історії є зумовлене осмисленням мотивацій та сутнісних рис психологічно-культурної площини минулого, звернення як до розуміння сутності сучасних суспільних процесів, так і до прогнозування їх проекції у майбутнє.

Історично-антропологічні студії дозволяють релевантно розуміти сучасні соціокультурні процеси на рівнях окремих країн і світ-системи у цілому, створювати теоретичні передумови розробки наукових сценаріїв розвитку суспільств та «локальних цивілізацій» у майбутньому.

Вивчення історично-антропологічними розвідками культурних феноменів минулого є комплексним і реалізуються на рівнях окремих явищ, символічної сфери і загальних культурних традицій і процесів. Окремі ментально-культурні явища значною мірою належать до царини народної релігійності, зокрема віри у відьом та їх магію [5, с.3-4]. Аналіз символічної сфери ментально-культурної площини минулого розкриваються у з'ясуванні значущості суспільних ритуалів для соціокультурної реальності [3, с.499 -500]. Осмислення культурних процесів реалізовано у студіях співвіднесення ментальних і світоглядних особливостей народних мас і «культурного шару Шотландії доби Просвітництва» [4, с.9 -10].

Вивчення ментально-культурного горизонту «локальних цивілізацій» та їх взаємодій стимулюють формування у обдарованій особистості діалогічного мислення, навички розуміння проблем, які вирішуються, як відкритих для творчої діяльності систем.

Розвиток концепцій історичної антропології призводить до генерування нових теоретичних підходів до аналізу ментально-культурного горизонту історичних процесів. Серед них можна виокремити застосування у історично-антропологічних студіях концепцій синергетики та характерної для неї багатозначної логіки. Вельми значущим є реалізація теоретичного підходу, згідно з яким історичні процеси є нелінійними і містять багато можливих альтернатив, одна із яких знаходить прояв у точці біфуркації системної динаміки.

Осмислення історично-антропологічної площини синергетики на утворення у обдарованого індивідууму навичок плюрастичного, багатоваріантного вирішення завдань. Останні стимулюють розвиток здібностей до творчого розв'язання проблем

З застосуванням даного теоретичного підходу корелює залучення у історично-антропологічних концепціях багатозначної логіки, що також має передумовою велику складність об'єктів історичної антропології як сучасної філософії історії, ментально-культурної сфери суспільств минулого. Її феномени

мають власні ступені свободи по відношенню до економічно-політичних процесів. Ця обставина зумовлює потребу історичної антропології у застосуванні багатозначної логіки та вивчення альтернатив історичного розвитку [1, с.8].

Засвоєння теоретичних підходів багатозначної логіки сприяє розвитку у обдарованої особистості здібності до нестандартних засобів вирішення наявних завдань.

До основних теоретичних підходів історичної антропології як сучасної філософії належить низка наявних та перспективних методологічних елементів. Серед наявних слід зазначити: виокремлення і аналіз нового для історично-антропологічних розвідок проблемного поля; інтенсивне застосування міждисциплінарного підходу та реалізацію ефективного інтердисциплінарного діалогу; координуючу та науково мотивуючу роль у розвитку соціально-гуманітарних студій; наявність прогностичних можливостей у осмисленні впливу психологічно-культурної площини історичних процесів на сучасну соціокультурну динаміку.

До перспективних теоретичних підходів історичної антропології належать: створення передумов для застосування у філософсько-історичних дослідженнях теоретичних підходів синергетики та багатозначної логіки.

Зазначені теоретичні підходи історичної антропології як сучасної філософії історії визначають евристично-творчий характер впливу цієї сфери філософського пізнання на розвиток обдарованості тих, хто навчається. Вони утворюють потенціал як для формування креативних начал мислення обдарованих особистостей так і для навичок творчого вирішення завдань у будь-якій сфері діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Айтов С.Ш. Понятійний апарат і методи історичної антропології як сучасної філософії історії. Дослідження з історії і філософії науки і техніки. 2020. Випуск 29 (1). С. 3-10
2. Каппелер А. Від країни козаків до країни селян. Україна на видноколі Заходу у XVI – XIX ст. Львів : Літопис, 2022. 360 с.
3. Calladine A. Public ritual, material forms and restoration of monarchy in English towns. *Historical research journal*. 2018. vol. 91. issue 253. P. 497–518.
4. Henderson L. *Witchcraft and folk belief in the age of Enlightenment: Scotland, 1670–1740*. Basingstoke: Palgrave MacMillan, 2016. 382 p.
5. Macdonald S. Counting witches: illuminated and distorting the shape of witchcraft accbsations in Scotland. *Journal of Scottish historical studies*. 2017. vol. 37. issue 1. P.1–18.